

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.6.26>

ANALIZA PRAWNA NORMATYWNYCH AKTÓW PRAWNYCH OKREŚLAJĄCYCH RODZAJE INSTRUMENTÓW ADMINISTRACYJNO-PRAWNYCH ZAPEWNIAJĄCYCH BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE UKRAINY

Giorgi Lortkipanidze

*laureat Instytutu Badań Naukowych
Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0001-7441-4462

hiorhi_lortkipanidze@ukr.net

Adnotacja. W artykule dokonano analizy aktów normatywno-prawnych określających rodzaje instrumentów administracyjno-prawnych zapewniających bezpieczeństwo narodowe Ukrainy. Ustalono, że główną podstawą prawną jest Konstytucja Ukrainy, która określa zasady, wartości i ogólny mechanizm zapewnienia bezpieczeństwa narodowego i obronności na Ukrainie, określając różne ogólne kierunki tego ważnego zadania zgodnie z normami prawnymi. Ustalono, że Ustawa Ukrainy „O bezpieczeństwie narodowym Ukrainy” odgrywa zasadniczą rolę w tworzeniu ram prawnych zapewniających bezpieczeństwo narodowe i obronność Ukrainy, wyznaczających kierunki strategiczne, regulujących uprawnienia organów państwowych oraz zapewniających skuteczną koordynację i kontrolę nad działaniami w tych obszarach.

Słowa kluczowe: akty administracyjne, umowy administracyjne, instrumenty administracyjno-prawne, polityka państwa, administracja państwowa, bezpieczeństwo narodowe, interesy narodowe, instrumenty organizacyjne, reżim prawny, procedury, przedmiot.

LEGAL ANALYSIS OF REGULATORY AND LEGAL ACTS THAT DETERMINE THE TYPES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL INSTRUMENTS FOR SECURING THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

Giorgi Lortkipanidze

*laureate of the Scientific Research
Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0001-7441-4462

hiorhi_lortkipanidze@ukr.net

Abstract. The article analyzes the regulatory and legal acts that determine the types of administrative and legal instruments for ensuring the national security of Ukraine. It was determined that the Constitution of Ukraine acts as the main legal basis, which defines the principles, values and general mechanism for ensuring national security and defense in Ukraine, defining various general directions of this important task in accordance with legal norms. It was established that the Law of Ukraine "On the National Security of Ukraine" plays a fundamental role in creating a legal framework for ensuring the national security and defense of Ukraine, defining strategic directions, regulating the powers of state bodies and ensuring effective coordination and control over activities in these areas.

Key words: administrative acts, administrative contracts, administrative and legal instruments, state policy, state administration, national security, national interests, organizational instruments, legal regime, procedures, subject.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Гіоргі Лорткіпанідзе

*здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0001-7441-4462

hiorhi_lortkipanidze@ukr.net

Анотація. У статті проведено аналіз нормативно-правових актів, які визначають види адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України. Визначено, що Конституція України виступає як основний правовий базис, який визначає принципи, цінності та загальний механізм для забезпечення національної безпеки та оборони в Україні, визначаючи різні загальні напрямки цього важливого завдання відповідно до правових норм. Сформовано, що Закон України «Про національну безпеку України» відіграє основоположну роль у створенні правової бази для забезпечення національної безпеки та оборони України, визначаючи стратегічні

напрямки, регулюючи повноваження державних органів та забезпечуючи ефективну координацію та контроль над діяльністю в цих сферах.

Ключові слова: адміністративні акти, адміністративні договори, адміністративно-правові інструменти, державна політика, державне управління, національна безпека, національні інтереси, організаційні інструменти, правовий режим, процедури, суб'єкт.

Актуальність теми. Сучасний світ стикається з різними глобальними викликами і загрозами, такими як тероризм, кіберзагрози, гібридні війни та інші, які вимагають вдосконалення та адаптації адміністративно-правових інструментів для забезпечення національної безпеки. Національна безпека включає в себе не лише зовнішні загрози, але і внутрішні виклики, такі як корупція, організована злочинність та інші, відповідно нормативно-правові акти мають абсолютно оптимально визначати інструменти для їх запобігання та ліквідації.

Усе це підкреслює важливість постійного дослідження та актуалізації нормативно-правових актів, які визначають адміністративно-правові інструменти для забезпечення національної безпеки України з метою забезпечення ефективності та адаптації до сучасних викликів та загроз.

Огляд останніх досліджень. Питання правового та організаційного впливу адміністративного права на сектор національної безпеки в Україні розкривали в своїх наукових працях такі вчені як В. Абалкін, В. Авер'янов, В. Андрійчук, В. Антонов, О. Бандурка, В. Башук, Г. Білак, Ю. Ващенко, Р. Дацків, П. Дмитрук, О. Дудченко, А. Ілларіонов, Ю. Ковбасюк, В. Ліпкан, Д. Лук'янов, В. Нижник, В. Пашинський, С. Погребняк, М. Сергієнко, О. Скакун, В. Смородинський, С. Чумаченко та інші.

Проте, враховуючи сучасні загрози на національну безпеку України, наукові дослідження щодо покращення ефективності адміністративного механізму забезпечення національної безпеки є вагомими та своєчасними.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного управління національної безпеки, позицій вчених та нормативно-правового базису, проаналізувати нормативно-правові акти, які визначають види адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України.

Виклад основних положень. Правову основу державної політики у сферах національної безпеки і оборони становлять Конституція України, інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання Конституції та законів України інші нормативно-правові акти (Про національну безпеку України: Закон України, 2018).

Конституція України є основоположним нормативним інструментом забезпечення національної безпеки України, яка встановлює що: Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (стаття 1); Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою (стаття 2); Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкодження їх діяльності. Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей. На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом. На території України не допускається розташування іноземних військових баз (стаття 17); Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визначеними принципами і нормами міжнародного права (стаття 18); Виключно законами України визначаються: основи національної безпеки, організації Збройних Сил України і забезпечення громадського порядку, правовий режим державного кордону, правовий режим воєнного і надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації (стаття 92) (Конституція України, 1996).

Отже, Конституція України виступає як основний правовий базис, який визначає принципи, цінності та загальний механізм для забезпечення національної безпеки та оборони в Україні, визначаючи різні загальні напрямки цього важливого завдання відповідно до правових норм.

Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII відповідно до статей 1, 2, 17, 18 і 92 Конституції України визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз. Законом України «Про національну безпеку України» визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони (Про національну безпеку України: Закон України, 2018).

Отже, Закон України «Про національну безпеку України» відіграє основоположну роль у створенні правової бази для забезпечення національної безпеки та оборони України, визначаючи стратегічні напрямки,

регулюючи повноваження державних органів та забезпечуючи ефективну координацію та контроль над діяльністю в цих сферах. Закон України «Про національну безпеку України» відіграє унікальну роль у системі забезпечення національної безпеки України шляхом: 1) визначення стратегічних напрямків та принципів національної безпеки; 2) регулювання компетенції, організації та координації різних державних органів у сферах національної безпеки та оборони; 3) інтеграції державної політики та процедур; 4) визначення інструментів забезпечення національної безпеки; 5) забезпечення демократичного контролю.

Визначивши основні нормативні акти, щодо забезпечення національної безпеки України, слід перейти до аналізу нормативно-правових актів, які визначають види адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України. Умовно акти, які визначають види адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України можна поділити за такими критеріями:

– акти, якими встановлено загальні засади реалізації адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України (наприклад, закони України «Про національну безпеку України» (Про національну безпеку України: Закон України, 2018), «Про правовий режим надзвичайного стану» (Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України, 2000), «Про правовий режим воєнного стану» (Про правовий режим воєнного стану: Закон України, 2015), «Про основи національного спротиву» (Про основи національного спротиву: Закон України, 2021) тощо);

– акти, які визначають правовий статус суб'єктів реалізації адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення національної безпеки (наприклад, закони України «Про Раду національної безпеки і оборони України» (Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України, 1998), «Про Службу безпеки України» (Про Службу безпеки України: Закон України, 1992), «Про Національну поліцію» (Про Національну поліцію: Закон України, 2015), «Про громадські об'єднання» (Про громадські об'єднання: Закон України, 2012) тощо);

– акти, які визначають спеціальні питання внутрішньої реалізації адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України (наприклад, закони України «Про державну таємницю» (Про державну таємницю: Закон України, 1994), «Про оборонні закупівлі» (Про оборонні закупівлі: Закон України, 2020) тощо);

– акти, які визначають процедуру укладання та забезпечення виконання адміністративних договорів у сфері забезпечення національної безпеки (наприклад, Закон України «Про міжнародні договори України» (Про міжнародні договори України: Закон України, 2004), Кодекс адміністративного судочинства України (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005) тощо);

– акти, які визначають особливості застосування організаційних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки (наприклад, закони України «Про критичну інфраструктуру» (Про критичну інфраструктуру: Закон України, 2021), «Про електронні комунікації» (Про електронні комунікації: Закон України, 2020) тощо).

Загрози національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони визначаються у Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України і затверджуються указами Президента України (Про національну безпеку України: Закон України, 2018).

Загалом, умовно акти, які визначають види адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України можна поділити за такими критеріями:

– акти, якими встановлено загальні засади реалізації адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України;

– акти, які визначають правовий статус суб'єктів реалізації адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення національної безпеки;

– акти, які встановлюють стратегічні напрямки розвитку системи забезпечення національної безпеки України;

– акти, які визначають спеціальні питання внутрішньої реалізації адміністративно-правових інструментів забезпечення національної безпеки України;

– акти, які визначають процедуру укладання та забезпечення виконання адміністративних договорів у сфері забезпечення національної безпеки;

– акти, які визначають особливості застосування організаційних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: від 6 липня 2005 року № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36; № 37. Ст. 446.
2. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 35. Ст. 237.
3. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 382.
4. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 16.
5. Конституція України: від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 23.

7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50.
8. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст. 1.
9. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28.
10. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41, ст. 379.
11. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради. 2018. № 31. Ст. 241.
12. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 № 808-IX. Урядовий кур'єр. 2020. № 174.
13. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. Урядовий кур'єр. 2021. № 27.
14. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. Відомості Верховної Ради. 2021. № 41.
15. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX. Урядовий кур'єр. 2021. № 243.

References:

1. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Administrative Judicial Code of Ukraine]: vid 6 lyupnia 2005 roku № 2747-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2005. № 35–36; № 37. St. 446 [in Ukrainian].
2. Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [About the National Security and Defense Council of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.03.1998 № 183/98-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1998. № 35. St. 237 [in Ukrainian].
3. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [On the Security Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2229-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. № 27. St. 382 [in Ukrainian].
4. Pro derzhavnu taiemnytsiu [On state secrets]: Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 № 3855-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1994. № 16.[in Ukrainian].
5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: vid 28.06.1996. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141 [in Ukrainian].
6. Pro pravovyi rezhym nadzvychainoho stanu [On the legal regime of the state of emergency]: Zakon Ukrainy vid 16.03.2000 № 1550-III. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2000. № 23. [in Ukrainian].
7. Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy [On international treaties of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 29.06.2004 № 1906-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2004. № 50 [in Ukrainian].
8. Pro hromadski obiednannia [On public associations]: Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 № 4572-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2013. № 1. St. 1 [in Ukrainian].
9. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [On the legal regime of martial law]: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 № 389-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2015. № 28 [in Ukrainian].
10. Pro Natsionalnu politsiiu [On the National Police]: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 roku № 580-VIII Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2015. № 40-41, st. 379 [in Ukrainian].
11. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2018. № 31. St. 241 [in Ukrainian].
12. Pro oboronni zakupivli [On defense procurement]: Zakon Ukrainy vid 17.07.2020 № 808-IX. Uriadovyi kurier. 2020. № 174 [in Ukrainian].
13. Pro elektronni komunikatsii [On electronic communications]: Zakon Ukrainy vid 16.12.2020 № 1089-IX. Uriadovyi kurier. 2021. № 27 [in Ukrainian].
14. Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu [On the foundations of national resistance]: Zakon Ukrainy vid 16.07.2021 № 1702-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2021. № 41 [in Ukrainian].
15. Pro krytychnu infrastrukturu [On critical infrastructure]: Zakon Ukrainy vid 16.11.2021 № 1882-IX. Uriadovyi kurier. 2021. № 243 [in Ukrainian].